

(ב) וישא עיניו וירא. ראה בחוש העין, שלשה אנשים נצבים עליו, והוסיף שנית לשון וירא, לבאר כי הוסיף לראות בעין השכל והתבונן בהם והכיר שהם מלאכים, ולכך אמר: וירץ לקראתם וישתחו ארצה. והמלאכים האלה היו: מיכאל רפאל גבריאל⁶⁶ מיכאל בא לבשר את שרה ולהציל את לוט* שהם שתי שליחות* חסד ורחמים. רפאל לדפאות את אברהם, גבריאל להפוך את סדום, וזהו שכתוב: ויבאו שני המלאכים סדומה בערב⁶⁶. והוא מיכאל וגבריאל. מיכאל להציל את לוט. גבריאל להפוך את סדום, וזהו שכתוב: ויהפך את הערים⁶⁷, ולא אמר ויהפכו. ומה שאמרו ויביתנו וי⁶⁸: אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, לא אמרו אלא כשהם זה הפך זה, שהרי המלאך הממונה על הרחמים לא יתכן שיעשה דין שהוא הפכו והמלאך הממונה על הדין לא יבא על הרחמים. אבל כשהם שתי שליחות של דין או של רחמים עושה ואפילו כמה שליחות, ועל כן תמצא שששת מיכאל שתי שליחות של חסד*: בשורת התולדה לשאינה ראויה להוליד, והצלת לוט שלא היה ראוי להצלה. ואם תאמר שימסר בינו גם השלישית והיא הרפואה כי הכל בכלל חסד הוא, הא לאו דידיה הוא, והיה מסיג בזה גבולו של רפאל, ולכך נמסר לכל אחד ואחד מה שיש בכח פקידותו ומנוויו לעשות ושלא להסיג גבול, כי כה משפט העליונים. ממה שכתוב: עושה שלום במרומו⁶⁹.

(א) וירא אליו ה' באלוני ממרא. כי שם נמולו אברהם אז, וכל ביתו נמולו אתו², שם הופיע האל יתברך שכינתו לעמד בכרית³, כמשפט לכל כותרי כרית⁴, קעננין "אתם נצבים וכו' לעברך בכרית"⁵ (דברים כט, ט"א). וקעננין "ויכרת... לפני ה'... ויעמד כל העם בכרית"⁶ (מלכים ב, ג). ונראה לאברהם שנהיה מוכן מכלם לאותה הפקדה. וכן ענין "ויפגשוהו ה'" (שמות ד, כ), שלא נראה שם לדבר עם משה, אבל הופיע שכינתו לקבל ברית בנו⁸, כאמרו "ביני וביניכם... לדורותיכם"⁹ (לעיל י, י"א). ואולי בשביל זה¹⁰ נהגו להקין כסא¹¹ בעת המילה¹² ובמקומה¹³.

ויאמר מנוח אל מלאך ה' נעצרה נא אותך ונעשה לפניך גדי עזים ויאמר מלאך ה' אל מנוח אם תעצרני לא אוכל בלחמך ואם תעשה עולה לה' תעלגה כי לא ידע מנוח כי מלאך ה' הוא (טו-טז)

הכנסת אורחים — בשלימות

יש לבאר מה שענה המלאך אם תעצרני לא אוכל בלחמך שנראה שהוא נתינת טעם שבגלל העצירה לכך לא יאכל בלחמו. גם יש לבאר מדוע יעצו להקריב עולה דוקא ולא שלמים. ברם כתובים אלו מורים יסוד גדול בהלכות הכנסת אורחים, כי הגה לכאורה הרי מנוח רצה לכבד המלאך ורצה להכין סעודה גדולה וכמו שאמר — ונעשה לפניך גדי עזים, כי לא ידע מנוח כי מלאך ה' הוא, אכן באמת אין זו דרך הכנסת אורחים, כי גדר הכנסת אורחים הוא שצריך הבעה"ב לירד לנפש האורח ולתשכיל לעשות הכל לטובתו של האורח, ולא מה שנראה בעיניו כטובתו של האורח, כי יתכן שהאורח רעב מאד ואינו יכול להמתין עד שיכינו סעודה גדולה לכבודו, וגם נמכר שהאורח אץ לדרכו ואין לו שהות להעצר לזמן מרובה, ע"כ צריך הבעה"ב להבין נפשו של האורח ולמהר להכינו כל הצטרכויותיו. ומי לנו גדול מאברהם אבינו ע"ה שקיים מצוה זו בשלימות, וכלל לא ביקש לעצור את אורחיו ולעשות לפניהם גדי עזים, אלא אמר (בראשית יח, ה) ואקחה פת לחם וסעדו לכם אחר תעבורו, והוא לכאורה תמוה שהציע לאורחים רק פת לחם ותו לא, וגם הוסיף ואמר: אחר תעבורו, שהוא לכאורה שלא מן הנימוס שהוא

מלאך אחד עושה שתי שליחות, ונש אומרים דלאחר שגמר שליחותו יכול לעשות שליחות אחרת. וזה אינו, דאם כן בתרוי סגי — לרפאות אברהם וילכו משם לעשות שניהם שליחות אחרת. ונש מתרצין דרפואה והצלה חדא מלתא היא¹⁰. וקשה דבגמרא דידן אמרינן (נ"מ פ"ג) שמיכאל שבישר את שרה היה הולך להציל את לוט, ולא שייך למימר כי בשורה והצלה חדא מלתא. ונראה כי מיני השליחות הם ג', שלא יוכל האחד לעשות שליחות חבירו; האחד — הוא טובה גמורה לעשות חסד, והשני — לעשות דין ורעה גמורה לאכד ולהשמיד, והשלישי — כמו ממוצע בין שניהם, ולקיים כל דבר שיהיה מקוים כמו שהוא דרך הנהגת העולם. והשתא לבשר את שרה ליתן לה בן — שהוא חסד גמור ליתן לעקרה (ועל י, ג) בן — היה מלאך אחד. ולהפוך את סדום — היה מלאך אחר⁹, שהוא אבוד וכליון לגמרי. ולרפאות את אברהם שיוכל לחיות — הוא מלאך אחר⁹, שזה אין טובה ואין רעה, רק שיהיה עומד קיים כמו דרך העולם. ומפני שאלו דברים אינם זה כמו זה ולפיכך אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, שאין זה שייך לשליחתו של זה. ולפיכך המלאך שרפא את אברהם הלך להציל את לוט, מפני שהצלה גם כן היא עמידת האדם בחייו, ואינו חסד ואינו גם כן אבוד וכליון¹¹.

כאומר לאורחים שילכו מביתו. אכן אברהם אבינו בראותו כי האנשים אצים לדרכם ואינם רוצים להשתתות אצלו, מיהר והציע לחם פת לחם בכדי שלא ירעבו — וסעדו לבכם, ומיד הוסיף ואמר שלא יעכב אותם אלא יוכלו מיד להמשיך ולילך לדרכם — אחר תעבורו, וכשהסכימו לדבריו ואמרו (שם) כן תעשה כאשר דברת, מיד מיהר אברהם אע"ה בזריזות גדולה ואמר לשרה (שם, ו) מהרי שלש סאים וגו', ואח"כ מיהר ורץ אל הבקר (שם, ז) ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו, ופירש"י (שם, ח) „קמא קמא שתיקן אמטי ואייתי קמיהרו“, היינו שלא המתין להביא לפניהם הכל ביחד שיראה הדבר כסעודה גדולה, אלא מה שהכין מיד הכניס ונתן לפניהם בכדי שלא לעכבם, וזוהי שלימות ההנהגה במידת הכנסת אורחים.

אבל מנוח לא עשה כך, אלא אמר למלאך נעצרה נא אותך, היינו עצור והמתן עד שנספיק להכין סעודה גדולה לכבודך — ונעשה לפניך גדי עזים, ולא נכנס להרהר בנפשו של האורח אולי ממהר הוא לדרכו ואולי רעב הוא מאד, ע"כ אמר לו המלאך אם תעצרני לא אוכל בלחמך כי אין זו דרך הכנסת אורחים ואף בלחמך גם לא אוכל.

ולכך יעצו המלאך להקריב את הגדי עולה לה', כי העולה היא כליל ואין בה אכילת אדם רק אכילת מזבח, נתכוון לרמוז לו כי הוא שאינו חושש להאכיל אורחו אלא רק לכבודו, אינו ראוי להקריב שלמים שיש בהם גם כבוד שמים וגם אכילת אדם, אלא רק עולה שהיא כולה לשמים ואין בה אכילת אדם כלל.

המכסה אני מאברהם אשר אני עשה... כי ידעתיו למען אשר
יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמדו דרך ד'
לעשות צדקה ומשפט. (יח-יז, יט)
מה נימוק יש ה"אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" לגבי "המכסה
אני מאברהם"?

5
ענין
עכר

ברם, הסיבה להעלם ידיעה זו מאברהם, על אף היותו נביא, נעוצה
בזה שהיה טרוד בגיור גרים וקירוב הבריות אל השכינה, וממילא לא
היתה שעתו פנויה להתבודד ולהגיע עד למדרגה העליונה של נבואה
ורוח הקודש. (לפיכך גם היה "טפל לשרה בנבואה", כיון שהיא היתה
חמיד "באהל" ומתבודדת מאנשים יותר ממנו).
לכן אמר השם יתברך: "המכסה אני מאברהם?" — כלום מן היזר
הוא שאכסה ממנו את הדבר הזה, בה בשעה שתסרון ידיעה זו נובע אצלו
רק מתוך "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" — מאחר שהוא
מקדיש עצמו לחינוך ולקירוב הבריות אל תחת כנפי השכינה.
(חתם סופר)

מחנך טוב יודע לנצל את התרחשויות החיים היומיומיים לתועלת
עבודת-החינוך, כדי להשפיע אמונה או מוסר. כאשר מתרחש מאורע כלשהו,
של מעשים טובים המביאים שכר טוב, או של מעשים רעים המביאים עונש
— הריהו מביא את העובדות הללו כדוגמה ומופת בפני תלמידיו, כדי
שילמדו לקח, להתרחק מן הרע ולבחור בטוב.
והנה, כאשר שקד אברהם על עבודת-החינוך שלו, ללמד "לעשות
צדקה ומשפט" — שזה הניגוד הגמור למעשי סדום, הרי היתה הפיכתה של
סדום — אשר הגיד לו השם יתברך מראש — חומר מצויין להשתמש בו
בעבודת-החינוך, כדי להוכיח את תוצאות הרשעות והשחיתות.
זהו איפוא, מה שאמר השם יתברך: "המכסה אני מאברהם" — האמנם
אשלו ממנו אמצעי מחנך כזה, בה בשעה "אשר יצוה את בניו ואת ביתו
אחריו" — כשהוא הינו המחנך והמדריך הגדול של הדור, המלמד את הכל
ל"עשות צדקה ומשפט" — והלא העובדה הנאת תביא לו תועלת מרובה
בעבודתו הקדושה, מאתב שלא יוכלו אחר-כך הבריות לומר, כי רק מקרה
היה זה, בעת שהוגד לו לאברהם מראש — כי רק בתור עונש יבוא הדבר...
(אבני אזה)

והאלהים נסה את אברהם (כב, א). אמרו חז"ל (אבות ה, ד), בעשרה
סיונות נסה הקב"ה את אברהם, ולכאורה יש לשאול למה היה צריך דוקא
לעשרה, והלא לכאורה אם הוא יכול לעמוד בנסיון אחד הלא יעמוד ג"כ בכל
הנסיונות, וגם מכיון שהנסיון של העקידה היה הקשה מכולם א"כ יתנו לו זה
האחרון בלבד.

6
5 יוסוס

אמנם יסוד גדול צריך האדם לידע ולהבין בדרכי העבודה. מוצאים אנו
לפעמים באדם, שבהרבה פרטים הוא אדם גדול אמת, ובפרט אחד, הוא קטן
ונבזה, וכשרואים אנו בו כל אלו הסתירות, שמצד אחד הוא ענק גדול, ומצד
השני משחת גדול, הנה רוצים אנו לתרצם, אבל לא! אין זה הדרך הנכונה, אין
צורך כלל לתרץ הסתירות שבאדם, חז"ל (סנהדרין עד), גילו לנו ואמרו ואהבת
את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך אם נאמר בכל נפשך למה
נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אם יש לך אדם
שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב
עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך, כך הוא מציאותם של דברים, כך חקק והטביע
יצור הכל, ותו לא מיד. כל אדם ואדם אפשר שתהיה לו שפלות נוראה שאינה
מוכנת כלל לשני, ישנו אדם שנתברך בטבעו במעלת המנוחה, עד שאי אפשר
לו אף להבין בשום אופן איך כועסים, ומה זה בלבול, ובאותו אדם עצמו תמצא
צד שפלות נוראה, כי להוציא ממנו פרוטה אחת יהיה קשה כקריעת ים סוף,
אין לענין זה צורך בהבנה, אלא שזהו מציאות, וזה מן הידיעות על כל סוד
העבודה שנתן הקב"ה לאדם, כי נתן לו מקום לעבד את עצמו, כי על מה
שטבעו עושים כן אין מקבלין שכר, (רק בגדר אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה),
כל שכרו וזכותו הוא רק בצדדים הקשים שבאדם, ושם הוא שצריך האדם לזכך
עצמו כל ימי חייו ולפעול מה בזה, ולפי"ז הרי מבואר היטב מה שהיה צריך
דוקא עשרה נסיונות, כי מדבר אחד אמנם אין להביא ראיה על השני, כי אפשר
ואפשר שבפרט אחד הוא יכול להיות טוב, ובפרט השני אחרת.

2

ישראל⁹⁷: איזה מהם גדול כחו ומי משניהם הגדיל לעשות, אם אברהם הבא לשחוט את בנו הוא בעצמו בידיו, או יצחק המפקיר עצמו להשחט. יש שאמרו גדול כחו של אברהם יותר מיצחק, לפי שהמפקיר עצמו ליתרג נקל הוא מאד מן האב שבא לשחוט את בנו בידיו, אם לא תאמר כן למה צוה הקב"ה לאברהם לשחוט את בנו בידיו, יצוהו להרוג את עצמו, או שתבא המצוה ליצחק, אלא בודאי זה ראיה כי גדול כחו של אברהם יותר מיצחק. ויש שאמר גדול כחו של יצחק, לפי שאברהם נצטווה בזה מפי השם, וזה נצטווה מפי אביו, ולכן גדול כח אמונתו של יצחק. ונראה כדעת האומר גדול כחו של אברהם, שהרי יצחק אע"פ שלא נצטווה מפי השם יתברך יודע היה באביו שהוא נביא ונתחייב לשמוע ממנו כמפי השם, שהרי דבר הנביא דבר השם הוא, וכתוב: והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אנכי אדרוש מעמו⁹⁸. ומטעם זה בזאת המצוה צוה הקב"ה לאברהם ולא ליצחק, לבאר כי גדול כחו של אברהם.

(7)
ס' א"ח

ביטול הרצון בעקידת יצחק

דברים נלהבים אמר האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל, בענין ביטול הרצון העצום שהיה לאברהם אבינו בעקדת יצחק.

(8)

ס' א"ח
הערות
ס' א"ח

סיפר האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל כד הוינא טליא (כשהייתי צעיר לימים) שאלתי את כ"ק אדמו"ר זי"ע, מהו החידוש באברהם אבינו ע"ה שעקד את יצחק בנו, והלא כמה אלפים ורבות מבניו אחריו מסרו נפשם על קדושת ה' במשך כל הדורות? והשיב לי תשובה נפלאה, כי הנה בדבר ה' שמים נעשו ודיבורו יתייש עושה רושם חזק, וכאשר אמר לאברהם "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת", נכנסה בליבו אהבה עזה ועצומה לבנו יחידו, אהבה שלפניו ולאחריו לא היה עוד כזו אהבה מאדם לבנו, ואף על פי כן, היה מוכן בשמחה בכל ליבו לשחוט הוא בעצמו את הבן האהוב כל כך, ולכן נחשב לו הדבר לנסיון גדול.

הרי לנו, עד כמה היה אצל אברהם אבינו, ביטול הרצון כלפי הבורא יתעלה.



מעין זה כתוב בספר "שיח צדק". כתוב בתרגום יונתן על הפסוק "ויקח את המאכלת" – עיניו של אברהם היו מסתכלות בעיניו של יצחק, ועיניו של יצחק היו מסתכלות במלאכי מרום, יצחק ראה אותם ואברהם לא באם אותם. וכן הוא בתרגום ירושלמי, עיניו של אברהם היו משוטטים בעיניו של יצחק, ועיניו של יצחק משוטטים במלאכי השרת.

ל

לכאורה פלא, מדוע לא זכה אברהם לראות את מלאכי השרת באותה שעה?

אלא אמר ה"אמרי אמת" על הפסוק "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת יצחק" – הצווי היה שלא יניח את האהבה הבן ויעקוד, אלא לעלותו לעולה עם האהבה, ולכן באותה שעה לא פסק מלנוהביט בעיני יצחק, להרבות לו את רגשי אהבתו אליו וכך לשוואטו. וזה הנסיון הגדול ביותר.

26

וכתוב במדרש (ב"ר נו) "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אב"י למה אבי אבי שתי פעמים? – שיתמלא עליו רחמים. וכל זה היה כדי להגדיל את הנסיון שלו.

(3)

מאיתנו, אנשים קטנים, דורש הרבש"ע, בדרך כלל רק צניעות, קצת ריסון ומשמעת עצמית במאכל ומשתה, בחיי המין וכו'. ברם מגדולי האומה החמיר הרבש"ע לדרוש עיבוד העור לצד הבשר ברמה הגבוהה ביותר. כולנו יודעים על ה"ויעקוד" של אברהם, אך אין אנו שמים לב שעקדה בוצעה גם ע"י משה, אפשר שעקדתו של משה איומה ונוראה מזו של אברהם. כשהקריב אברהם את יצחק, הרי סוף כל סוף קרא המלאך "אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה", ושניהם תזרו מהר המוריה בשמחה גדולה. למשה לא אירע חסד זה. הרבש"ע דרש - וגם קיבל - את הקרבן. משום מה? כי מאדון הנביאים ביקש הרבש"ע עיבוד העור לצד הבשר כשיעור עצום שלא דרש משום אדם אחר.

9

ל
378

60 מית' אלה
378

על הפסוק: "ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה, ויאמר משה משה ויאמר הנני, ויאמר אל תקרב הלום, של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (שמות ג', ד'-ה') מביא המדרש דו-שיח הראוי לתשומת לב בין רבש"ע למשה: "ויאמר הנני, הנני לכהונה ולמלכות. בקש משה שיעמדו ממנו כהנים ומלכים, אמר לו הקב"ה אל תקרב הלום, כלומר, לא יהיו לך בנים מקריבים, שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך. הלום זו מלכות, אמר לו הקב"ה כבר מתוקנת המלכות לדוד. אעפ"כ זכה משה לשתייהן - כהונה, ששימש בז' ימי המלוואים, מלכות, וזכתיב ויהי בישורון מלך."

11

16

הננו להבין מדרש זה לאשורו. משה ביקש מן הרבש"ע שתי בקשות: ראשית כל: כהונה ומלכות לעצמו; שנית, כהונה ומלכות לצאצאיו. את הבקשה הראשונה מילא הרבש"ע, והאציל עליו הן כתר כהונה והן כתר מלכות. בלשון המדרש: "אף-על-פי-כן זכה משה לשתייהן". הבקשה השניה, שכהונה ומלכות יעברו בירושה לבניו, נדחתה: בעצמך, משה, תוכל לרכוש כל מה שלבך חפץ, אך לילדיך לא תוכל להוריש מתנות אלה. אל תקרב הלום! שום שושלת לא תיסד, לא

21

26

שושלת של כהונה ולא שושלת של מלכות.

עקדת משה

הרינו לשאול שאלה פשוטה: האם רק כהונה ומלכות נמנע ממשה להעביר לבניו, או שמא שום דבר שרכש לא יכול היה להוריש? האם משה בתור אב השאיר ילדים, עליהם הניח את ידיו ואמר בבטחון: אלה ימשיכו את עבודתי; אלה ימשיכו את המסורה; יצטרפו אל שושלת הקבלה; אלה יתפסו את מקומי ויהיו מנהיגי העדה - כדרך שנאמר ביעקב: ויצו יעקב את בניו? לא! לא רק הזכות להעביר כהונה ומלכות לבניו נבצר ממנו, אך אפלו הזכות הפשוטה של אב רגיל להשאיר צוואה, למות על מטתו, סביבותיו בניו - גם זה ניטל ממנו.

31

36

משה מת לבד, בודד, על הר העברים. ולפני מותו לא הניח ידו על ראש גרשם או אליעזר, כי אם על ראשו של יהושע בן נון. כותו נאצל על יהושע הזר ולא על יוצאי חלציו.

גורלו של משה היה עוד יותר טרגי מזה. בני משה אפלו לא צוינו בספר היוחסין היהודי. פעמיים מנה משה את היהודים, וגם פקד את שבטו בני לוי. אין מי שהתעכב על הטרגדיה השקטה אשר פסוקים אלה מכילים, המספרים את חשבונם של בני לוי. בתחלה נאמר בתורה: "ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני" (במדבר ג', א'). הרי שצריכה היתה התורה להזכיר את תולדותיו של משה, את בניו, יחד עם תולדותיו של אהרן, כלומר בני אהרן. ברם המשך הפסוקים מתעלם לגמרי

41

46

(4)

ממשה ומתרכז באהרן בלבד: "ואלה שמות בני אהרן, הבכור נדב ואביהוא, אלעזר ואיתמר" (שם ג', ב'). איפה בני משה? התורה שותקת. איפה תולדות משה? אין התורה מגדת. אין משה זוכה לנחת הרגיל המגיעה לכל בשר ודם; להולד מחדש בילד, לחיות שוב בילד, להרגיש את השמחה הגדולה, שעם המוות לא הכל ימות, אפלו בעולם הזה, שמשחו ישראל, היינו יוצאי חלציו.

(10)
ae

שני בנים היו למשה. בודאי אהב את שניהם, כמו שאברהם אהב את יצחק. בורא העולם דרש ממנו לותר עליהם, להקריבם על גבי המזבח, ואף מלאך לא קרא אל משה: "אל תשלח ירך אל הנערים ואל תעש להם מאומה". המאכלת קרעה בלי רחמים את הקשר בין משה לבין גרשום ואליעזר. במקום גרשום בן משה נזקק התנ"ך לצורה "גרשום בן מנשה" (שופטים י"ח, ל').

11

הנפש המרגישה לצד הבשר של משה נאלצה לתוות את תהליך העיבוד בנוגע לנעלה ביותר והטוב ביותר שבקיום האנושי: ההמשך ע"י הבנים.

מפני מה? כי למקבל התורה, לרבים של כלל ישראל אסורים הקשרים עם משפחה אחת! הריהו אביהם של ישראל, לכל היהודים יש חלק שווה בו! אסור שאחד יתיחס אליו יותר מן השני. את ספר התורה של משה יש להוריש לכולם באופן שווה. לכל אדם אסור לומר, שהוא יורשו של משה. לא זו בלבד שהתורה היא בבחינת מדבר, הפקר לכל, כפי שדרשו חז"ל על הפסוק "ומדבר מתנה" (במדבר כ"א, י"ח), כי אם גם מקבל התורה הוא בבחינת מדבר, ברשות הכל (עי' נדרים ג"ה ע"א).

16

11

"אל תקרב הלום" - משה, הנאת הבנים אינה בשבילך. "של נעליך מעל רגליך" - השלך את ענייניך הפרטיים, את צרכיך האנושיים האישיים. "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" - כי מקומך בתולדות ישראל מלא קדושה טהורה. ממילא אסור לך להצטמצם ברשות היחיד של חיי משפחה.

26

השאיפה העליונה של בני בשר, בקשת החמדה היפה ביותר לאושר ע"י בנים - את זה הקריב משה, "אל תקרב הלום..."

(5)